

Pöytäkirja

9.6.2025

IHMISOIKEUSVALTUUSKUNTA

Aihe Ihmisoikeusvaltuuskunnan (IOV) kokous
Aika maanantaina 9.6.2025 klo 10.00–13.00
Paikka Suuren valiokunnan kokoushuone, Pikkuparlamentti tai Teams
Läsnäolijat Petman Jarna (pj.), Laajapuro Niina (vpj.), Aalto Juho, Ali Atik, Arikka Laura, Ervasti Kaijus, Gestrin Christina, Hakonen Kimmo, Hiltunen Rainer, Hintikka Kaisa-Mari, Johnson Rasmus, Juho Anu, Juvonen Anu, Jylhä Marja, Kalliomaa-Puha Laura, Kasa Tuija, Laukkanen Janne, October Martta, Ollus Natalia, Pekkarinen Elina, Pihamaa Heljä-Tuulia, Puumalainen Mikko, Sakslin Maija, Salo Aija, Solitander Nikodemus, Stenman Kristina, Suomu Katariina, Topo Päivi, Vartio Elias

Lisäksi Ihmisoikeuskeskuksesta paikalla: Hakala Elina (siht.), Ahola Sanna, Fält Klara, Joronen Mikko, Järnefelt Miro, Leikas Leena, Orkokari Minna, Pursimo Mikko

Kutsuttuna: Leino-Sandberg Päivi, Rosas Allan

Kokouksen asialista

1. Kokouksen avaus ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10 ja totesi sen päätösvaltaiseksi.

Keskustelu- ja päätösasiat

2. Teemakeskustelu: EU oikeusvaltio- ja perusoikeustoimijana, alustajina Päivi Leino-Sandberg ja Allan Rosas

Keskustelussa käytiin läpi EU:n historiallista kehityskaarta, jossa perus- ja ihmisoikeudet ovat hiljalleen siirtyneet osaksi EU:n rakennetta ja lainsäädäntöä. Kehitys on tuonut Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta (EIT) lähemmäs EU-tuomioistuimen (EUT) lainkäyttöä, jossa perusoikeusdimensio on selvästi vahvistunut. EUT ja EIT referoivat myös kasvavasti toistensa oikeuskäytäntöä omissa ratkaisuisaan. EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen näyttää olevan aiempaa lähempänä, mm. EUT:n tulkintakäytännön kehityksestä johtuen.

Samalla korostettiin, että EIT:stä poiketen EUT ei voi kuitenkaan toimia yksinomaan perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä ratkovana tuomioistuimenä, vaan jutuissa vaaditaan aina kytkös myös EU:n muuhun aineelliseen lainsäädäntöön. Tuomioistuimien prosessit ovat myös erilaisia: EUT:ta sitovia oikeudellisia lähteitä on valtavasti enemmän kuin EIT:llä.

EU-komission osalta tuotiin esille, että sen toiminta ja päätöksenteko ovat muuttuneet aiempaa epäavoimemmiksi. Komission asiakirjoihin pääsyä on vaikeutettu ja asiakirjoja saatetaan hävittää epäasiallisella tavalla. Poliittisesti sensitiiviset kysymykset jäävät usein vastaamatta. Asiakirjajulkisuutta koskevia työtapoja on tiukennettu von der Leyenin komission alkuajoista lähtien.

Todettiin, että EU-tuomioistuimella lienee tulevaisuudessa keskeinen rooli komission avoimuusongelmien ratkaisemisessa. Aiheesta on tuomioistuimessa vireillä myös [kanne](#), jossa Leino-Sandberg on mukana. Euroopan poliittisen integraation kuten myös kansalaisyhteiskunnan heikkous kuitenkin vaikeuttavat komission vastuunalaiseksi saamista. Vaarallista kehitystä on nähtävissä myös siinä, että komissio näyttää hyödyntäneen sitä vastaan nostetuissa kanteissa oikeudenkäyntikuluja nopeasti kasvattavia ulkoisia oikeudellisia palveluita. Kuluriskillä voi olla tukahduttava vaikutus haastaa komissiota oikeusteitse.

Pohdittiin, että komissiota ja EU:ta nykyään vaivaavat oikeusvaltiolliset ongelmat voidaan nähdä oireiluna siitä, että perus- ja ihmisoikeusliitännäiset asiat eivät ole päivänpoliittisen keskustelun tärkeimpinä nähtyjä aiheita. Perus- ja ihmisoikeustoimijoiden tulisi miettiä sellaisia toimintatapoja, joita perus- ja ihmisoikeuksien vastainen liikehdintä ei pääse kääntämään aseeksi perus- ja ihmisoikeuksia ja niiden edistämistä vastaan.

Keskusteltiin lisäksi seuraavista aiheista:

- Myös kansalaisyhteiskuntaa on osallistettu heikosti EU:n päätöksenteossa. Esimerkkinä mm. EU:n yritys vastuusääntelyn yksinkertaistamiseen tähtäävä, parhaillaan käynnissä oleva sääntelyprosessi.
- On viitteitä siitä, että EU-rahoitteista mediatukea on jaettu ennen kaikkea kanaville, joilla on taipumusta toimia EU:n äänitorvina.
- EU:n päätöksentekokulttuuriin on vaikuttanut viime vuosina ”poikkeusolomentaliteetti”. Yhtymäkohtia nähtiin Suomessa vallinneeseen päätöksentekoilmapiiriin.
- Suomen käännytyslaista komissiolle lähetetyt valitukset ovat edelleen vireillä. Suomea vastaan vireillä olevasta [rikkomusmenettelystä](#), joka liittyy EU:n rasismipuitepäätökseen, odotellaan myös lisätietoja.

Puheenjohtaja totesi keskustelun päätteeksi, että myös Ihmisoikeuskeskus on vahvistamassa nimenomaan EU:hun liittyvää vaikuttamistyötään.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan (24.3.2025) hyväksyminen

Pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Keskustelua ihmisoikeusvaltuuskunnan mahdollisesta kannanotosta

Todettiin, että perus- ja ihmisoikeuskehitykseen vaikuttamisessa tulisi keskittyä tuleviin eduskuntavaaleihin, mikä tarkoittaisi viestin kohdistamista puolueille. Mahdollisista teemoista ei käyty vielä tarkempaa keskustelua, mutta yhtenä ehdotuksena oli, että ihmisoikeuskasvatuksen edistäminen tulisi saada mukaan seuraavaan hallitusohjelmaan.

Eduskuntavaaleihin keskittymisen ei nähty poissulkevan viestin viemistä myös kunta- ja aluetason päättäjille tulevana syksynä. Muistutus perus- ja ihmisoikeusvelvoitteista (esim. tarkistuslistan muodossa) kovien säästöpainneiden alla oleville aluevaltuutetuille voisi olla paikallaan ja antaa heille työvälineitä oikeuksien puolustamiseksi. Pohdittiin yhteistyömahdollisuuksia (Kuntaliitto, Hyvil) ja olemassa olevien aineistojen hyödyntämistä (Amnestyn tarkistuslista ihmisoikeusperustaisesta päätöksenteosta, myös UNICEFilla ohjeistusta).

Asian käsittelyä jatketaan seuraavassa valtuuskunnan kokouksessa.

Tiedotusasiat ja viestintä

5. Seurannan ajankohtaisia - kv. raportoinnit, kantelu- ja valitusratkaisut

Liiteasiakirja annettu tiedoksi.

6. Jaostojen ajankohtaisia

- Vammaisten ihmisoikeuskomiteassa (VIOK) on keskitytty kevään aikana YK:n vammaisyleissopimusta valvovan CRPD-komitean kuulemiseen ja aineiston keräämiseen.
- Ikääntyneiden oikeuksien jaosto kokoontuu ihmisoikeusvaltuuskunnan kokouksen jälkeen.
- Työvaliokunnan pöytäkirja on toimitettu valtuuskunnan jäsenille tiedoksi.

7. IOK:n ajankohtaisia

- Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio sai jälleen A-statusen säännönmukaisessa akkreditaatiotarkastelussa.
- Ihmisoikeuskeskukselle on määrätty 12 000 euron lisäsäästöt, jotka kohdistuvat vuodelle 2027.

8. IOV:n jäsenten ajankohtaisia

Valtuuskunnan jäsenet kertoivat päivityksiä omasta työstään. Kirjallisesti toimitetut päivitykset jaettiin jäsenille kokouksen jälkeen.

Muut asiat

9. Muut asiat

Ei muita asioita.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen n. klo 13.10.